

FACTSHEET

Hoe gaat het met Oekraïense vluchtelingen op de arbeidsmarkt?

Ervaringen en lessen

Marjan de Gruijter
Fatima Acherrat
Maria Shaidrova
Tetyana Kozak
Tamara A. Kool

Het onderzoek

Oekraïense vluchtelingen hebben een speciale juridische status. Deze is vastgelegd in de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming. Oekraïense vluchtelingen die onder deze richtlijn vallen, mogen in Nederland arbeid in loondienst verrichten in Nederland zonder werkvergunning. Het Verwey-Jonker Instituut en Opora Foundation hebben met financiering van Instituut Gak onderzoek uitgevoerd naar de ontwikkelingen van de arbeidsmarktparticipatie van Oekraïense vluchtelingen. Doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in de arbeidsmarktparticipatie van Oekraïense vluchtelingen en te leren van de aanpak van en door Oekraïense vluchtelingen op de arbeidsmarkt voor andere groepen nieuwkomers.

Naast literatuuronderzoek en deskresearch voerden we een enquête en verdiepende focusgroepen uit onder Oekraïense werkenden en werkzoekenden en interviewden we gemeenten, werkgevers, uitzendbureaus en intermediairs.

Bevindingen achtergrond en context

- De groep Oekraïense vluchtelingen bestaat merendeels uit vrouwen en kinderen. Een groot deel is alleenstaand en hoger opgeleid.
- Op 1 mei 2023 heeft de helft van de Oekraïense vluchtelingen tussen 15 en 65 jaar werk, meestal in tijdelijke banen. Een groot deel verdient een laag salaris en is overgekwalificeerd voor hun werk.
- Oekraïense vluchtelingen hebben - onder andere doordat zij direct mogen werken - meer mogelijkheden om deel te nemen aan de Nederlandse samenleving dan asielzoekers. In vergelijking met statushouders worden zij hierbij echter minder ondersteund. Oekraïense vluchtelingen verblijven langer in onzekerheid over hun toekomst, omdat nog niet duidelijk is wat hun verblijfsperspectief zal zijn bij het aflopen van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming in maart 2025.

- Er zijn grote verschillen in het aandeel werkende Oekraïense vluchtelingen in landen van de EU. In Polen en Tsjechië is meer dan de helft aan het werk. De reeds bestaande infrastructuur rondom de circulaire migratie van Oekraïense arbeidsmigranten draagt hier sterk aan bij. Bovendien zijn regelingen voor sociale bijstand niet of nauwelijks genoeg om in het levensonderhoud te voorzien. In Duitsland werkt minder dan een op de vijf Oekraïense vluchtelingen. De meerderheid maakt daar, met behoud van een uitkering, gebruik van het aanbod van intensieve taallessen, om zich beter te kwalificeren voor de Duitse arbeidsmarkt.

Conclusies

De toetreding van Oekraïense vluchtelingen tot de Nederlandse arbeidsmarkt is heel snel gegaan en in vergelijking met andere groepen vluchtelingen heeft in korte tijd een groot deel van de 15-65-jarigen werk gevonden.

Factoren die hierop van invloed zijn:

- Recht op werk op basis van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming
- Wens om snel aan de slag te gaan; weinig 'eisen' aan werk
- Effectieve zoekstrategieën en uitgebreide sociale netwerken
- Actieve rol van gemeenten bij activering naar werk
- Groot aanbod van laaggeschoold, flexibel werk
- Succesvolle matches bij technische/internationale bedrijven én werken voor Oekraïense doelgroep
- Tevredenheid met Oekraïense werknemers

Aandachtspunten:

Naast factoren die er aan hebben bijgedragen dat in een korte tijdsperiode veel Oekraïense vluchtelingen aan

het werk zijn gegaan, identificeren we op basis van onze bevindingen een aantal aandachtspunten bij de arbeidsmarktpositie van Oekraïense vluchtelingen in Nederland.

- Onvoldoende kennis van rechtspositie en behoefte aan advies
- Kwetsbare positie op de arbeidsmarkt
- Oekraïense vluchtelingen mogen niet als ZZP'er aan de slag
- Veel Oekraïense vluchtelingen zijn overgekwalificeerd voor het werk dat zij doen
- Vrouwen met zorgtaken kunnen vaak niet werken
- Gebrek aan taalvaardigheid belangrijkste obstakel voor (duurzaam) werk

Geleerde lessen

Directe toegang tot de arbeidsmarkt is sterk bevorderlijk voor arbeidsparticipatie, maar niet voldoende voor een duurzame inzet

Het *work first* beleid voor Oekraïense vluchtelingen is de belangrijkste verklaring voor het grote aandeel dat inmiddels in Nederland werk heeft gevonden. Bij Oekraïense vluchtelingen de behoefte groeit om het 'gewone' leven op te pakken en werk te vinden dat past bij het opleidingsniveau en werkervaring. Er zijn aanvullende maatregelen en beleid nodig voor Oekraïense vluchtelingen om door te kunnen groeien naar meer passende, duurzame banen.

Investeer in taalvaardigheid

Een belangrijke reden dat Oekraïense vluchtelingen tot nu toe geen toegang hebben tot meer passende banen – terwijl er wel vacatures zijn - is het gebrek aan taalvaardigheid. Er is behoefte aan intensieve, professionele taaltrainingen, gericht op het behalen van een voldoende hoog taalniveau om op een Nederlandse werkvloer te kunnen functioneren. Veel Oekraïense vluchtelingen zijn aan het werk. Voor hen zijn taallessen op het werk, of een taalaanbod dat bijvoorbeeld in de avonden wordt aangeboden, geschikt. Voor vluchtelingen

die zorgdragen voor kinderen is het belangrijk dat taallessen hiermee goed kan worden gecombineerd.

Behoeft aan duidelijkheid over het verblijfsperspectief van Oekraïense vluchtelingen

Het is voor Oekraïense vluchtelingen niet duidelijk wat hun status bij het aflopen van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming in maart 2025 zal zijn. Het ontbreken van een langetermijnperspectief beïnvloedt het leven van vluchtelingen op allerlei manieren. Het heeft invloed op het welzijn/ mentaal welbevinden, maar ook op bereidheid om te investeren in taalverwerving en de erkenning van diploma's. Dit zijn juist zaken die randvoorwaardelijk zijn voor (verdere) integratie op de Nederlandse arbeidsmarkt. Ook werkgevers hebben behoefte aan duidelijkheid over een lange termijn perspectief. Als Oekraïense vluchtelingen langer in Nederland mogen blijven, dan zal de bereidheid om in hen te investeren en om bijvoorbeeld vaste contracten aan te bieden, groeien.

Laagdrempelige toegang tot de arbeidsmarkt voor alle vluchtelingen

Onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland laat consistent zien dat een lange (asiel)periode van inactiviteit een sterk nadelige invloed heeft op het welbevinden en de kans op het vinden van betaald werk. De ervaringen met de aanpak van Oekraïense vluchtelingen, die als *work first* beleid kunnen worden gekarakteriseerd, zijn positief. Gemeenten en werkgevers pleiten ervoor om laagdrempelige toegang tot de arbeidsmarkt mogelijk te maken voor alle vluchtelingengroepen. Naast opbrengsten voor vluchtelingen, zien zij ook opbrengsten voor de arbeidsmarkt. Er zijn veel vacatures die vluchtelingen zouden kunnen vervullen. Gemeenten benoemen dat het verlenen van laagdrempelige toegang tot de arbeidsmarkt aan (kansrijke) asielzoekers niet alleen eerlijker is, maar ook kan bijdragen aan het draagvlak voor de opvang van vluchtelingen. Tot slot laat de ervaring met de opvang van Oekraïense vluchtelingen ook zien dat bij *decentrale* opvang, gemeenten een belangrijke ondersteunende rol kunnen vervullen bij de weg naar werk.